

CARTA INTERNAȚIONALĂ DE LA VENEȚIA ASUPRA CONSERVĂRII ȘI RESTAURĂRII MONUMENTELOR, 1964 *

Purtătoare a unui mesaj spiritual al trecutului, operele monumentale ale popoarelor rămân, în zilele noastre, mărturia vie a tradițiilor lor seculare. Umanitatea, care pe zi ce trece devine tot mai conștientă de unitatea valorilor umane, le consideră patrimoniu comun și se socotește solidar responsabilă de salvarea lor față de generațiile viitoare. Ea are datoria de a le transmite urmașilor cu toată bogata lor autenticitate.

Este deci esențial ca principiile conducătoare ale conservării și restaurării monumentelor să fie trasate în comun și formulate pe plan internațional, lăsând totuși fiecărei națiuni grija de a asigura aplicarea lor în cadrul propriei culturi și conform tradițiilor proprii.

Dând o primă formă acestor principii fundamentale, Carta de la Atena din anul 1931 a contribuit la dezvoltarea unei vaste mișcări internaționale, care s-a tradus mai ales prin documente naționale, prin activitatea UNESCO și prin crearea de către acesta din urmă a Centrului Internațional de Studii pentru Conservarea și Restaurarea Bunurilor Culturale. Sensibilitatea și spiritul critic se îndreaptă spre probleme din ce în ce mai complexe și mai nuanțate; pare să fi venit momentul ca principiile Cartei să fi revizuite în vederea adâncirii lor și lărgirii eficienței lor într-un nou document.

În consecință, al II-lea Congres internațional al arhitecților și tehnicienilor de monumente istorice – întrunit la Veneția între 25 și 31 mai 1964 – a aprobat următorul text:

Definiții

Art. 1

Noțiunea de monument istoric cuprinde atât creația arhitecturală izolată cât și așezarea urbană sau rurală care aduce mărturia unei civilizații anumite, a unei evoluții semnificative sau a unui eveniment istoric. Ea se extinde nu numai asupra marilor creații, ci și asupra operelor modeste care au căpătat cu trecerea timpului o semnificație culturală.

Art. 2

Conservarea și restaurarea monumentelor constituie o disciplină care face apel la toate științele și la toate mijloacele tehnice putând contribui la studii și salvarea patrimoniului monumental.

* Text reproduș din BCMI nr. 3-4/1990, p. 19-21.

Scop

Art. 3

Conservarea și restaurarea monumentelor are ca scop atât salvarea operei de artă cât și aceea a mărturiei istorice.

Conservarea

Art. 4

Conservarea monumentelor impune în primul rând permanenta lor întreținere.

Art. 5

Conservarea monumentelor este totdeauna favorizată de afectarea lor unei funcții utile societății; o astfel de folosință este deci de dorit, cu condiția însă de a nu schimba ordonanța sau decorația edificiilor. Deci, în aceste limite trebuie să concepem și să autorizăm amenajările impuse de evoluția cerințelor vieții de toate zilele.

Art. 6

Conservarea unui monument implică și pe aceea a cadrului corespunzător. Când cadrul tradițional mai există, acela trebuie conservat și orice construcție nouă, orice amenajare ce ar putea altera raporturile de volum și culoare trebuie interzise.

Art. 7

Monumentul este inseparabil legat atât de epoca istorică a cărei mărturie este, cât și de cadrul ce-l înconjoară. În consecință mutarea unei părți sau a întregului monument nu poate fi permisă decât în cazul când salvarea monumentului impune această mutare, sau când motive de interes național sau internațional o justifică.

Art. 8

Elementele de sculptură, de pictură sau de decorație ce fac parte integrantă din monument nu pot fi separate decât în cazul când aceasta este singura cale de a le asigura conservarea.

Restaurare

Art. 9

Restaurarea este o operație ce trebuie să aibă îndeobște un caracter excepțional. Ea are ca scop conservarea și punerea în evidență a valorii estetice și istorice a monumentelor și se bazează pe respectul rămășițelor trecutului și pe documentele autentice. Ea

se operește acolo unde începe ipoteza; dincolo de aceasta, orice lucrare de completare considerată indispensabilă va fi înțeleasă ca o compoziție arhitecturală și va trebui să poarte pecetea epocii noastre.

Art. 10

Când mijloacele tehnice tradiționale se dovedesc inadecvate, consolidarea unui monument poate fi asigurată făcându-se apel la toate mijloacele tehnice moderne de conservare și de construcție a căror eficacitate va fi fost demonstrată prin date științifice și garantate de experiență.

Art. 11

Contribuțiile valabile ale diverselor epoci la ridicarea unui monument trebuie să fie respectate, scopul unei restaurări nefiind unitatea de stil. Când un edificiu comportă mai multe etape de construcție suprapuse, degajarea unor elemente ascunse nu se justifică decât în mod excepțional și cu condiția ca cele îndepărtate să nu prezinte decât un interes minor, iar lucrarea scoasă la lumină să constituie o mărturie de înaltă valoare istorică, arheologică sau estetică și ca starea ei de conservare să fie socotită satisfăcătoare. Aprecierea valorii elementelor în cauză și hotărârea în ce privește eliminările ce ar trebui efectuate nu pot depinde exclusiv de proiectant.

Art. 12

Elementele destinate a înlocui părțile lipsă trebuie să se integreze armonios ansamblului, deosebindu-se totuși de părțile originare pentru ca restaurarea să nu falsifice documentul de artă și de istorie.

Art. 13

Adăugirile nu pot fi tolerate decât în măsura în care ele respectă toate părțile interesate ale edificiului, cadrul său tradițional, echilibrul compoziției și legătura monumentului cu peisajul înconjurător.

Centre monumentale (ansambluri istorice constituite)

Art. 14

Ansamblurile monumentale trebuie să facă obiectul unei griji speciale pentru a le salva integritatea și pentru a le asigura întreținerea, amenajarea și punerea lor în valoare.

Săpături arheologice

Art. 15

Săpăturile arheologice trebuie să se efectueze conform unor norme științifice și „Recomandărilor definind principiile internaționale ce trebuie aplicate în săpăturile arheologice”, adoptate de UNESCO în 1956. Se va asigura amenajarea ruinelor și se vor lua măsurile necesare pentru conservarea și protecția permanentă a elementelor arhitecturale și a obiectelor descoperite.

În afară de aceasta, vor fi luate toate măsurile având ca scop o mai ușoară înțelegere a monumentului și scoaterea sa la lumină, fără însă a-i denatura în nici un caz semnificația.

Orice lucrare de reconstrucție va trebui totuși exclusiv *a priori*, numai anastiloza ar putea fi acceptată, adică recompunerea părților existente dar dezmembrate. Elementele integrate vor trebui să fie întotdeauna ușor de recunoscut și vor reprezenta minimum necesar asigurării condițiilor de conservare și de restabilire a unei continuități a formelor monumentului².

Publicitate

Art. 16

Lucrările de conservare, de restaurare, precum și săpăturile vor trebui să fie întotdeauna însoțite de o documentație precisă, sub formă de rapoarte analitice și critice, însoțite de desene și fotografii. Toate fazele de degajare, de consolidare, de recompunere și integrare, cât și elementele tehnice și arhitecturale identificate în cursul lucrărilor vor fi consemnate în această documentație.

Întreaga documentație va fi depusă la arhiva unei instituții publice de specialitate și pusă la dispoziția cercetătorilor; se recomandă publicarea ei.

² Pentru dezvoltarea ulterioară și modul cum au fost aplicate principiile Cartei de la Veneția, vezi: Grigore Ionescu, *Evoluția concepțiilor privind necesitatea conservării și restaurării monumentelor istorice*, în „Monumente istorice și de artă”, 2, 1979.